

1. Присяжний К. Тактильна зона Львова / Кость Присяжний // Тези міжнародного семінару “Проблеми та досвід збереження історичних територій та об’єктів культурної спадщини”. – К., 2002. – С. 119–120.
2. *Repairing Old and Historic Windows: A Manual for Architects and Homeowners/ New York Landmarks Conservancy*. Wiley, 1992.
3. Meany T. *Working Windows, 3rd: A Guide to the Repair and Restoration of Wood Windows* / Terry Meany. – Lyons Press, 2008.
4. *Historic Millwork: A Guide to Restoring and Re-creating Doors, Windows, and Moldings of the Late Nineteenth Through Mid-Twentieth Centuries* / Brent Hull. Wiley, 2003.
5. Fisher C. *Window Rehabilitation Guide for Historic Buildings* / C. E. Fisher. – *Historic Preservation Education*, 1997.
6. *Historic Window Guide* / Tewkesbury Borough Council [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.fscj.co.uk/Historic\\_Window\\_Guide.pdf](http://www.fscj.co.uk/Historic_Window_Guide.pdf).
7. Schubert A. *Pěče o výplně historických okenních a dveřních otvorů* / A. Schubert. – Praha, 2004.
8. *Renowacja stolarki okiennej/ Biuro miejskiego konserwatora zabytków w Rudzie Śląskiej* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mkzruda.pl/stolarka-renowa.htm>.
9. Tutton M., Hirst E. *Window. History, Repair and Conservation* / Michael Tutton, Elizabeth Hirst. – Donhead.
10. Feilden B. *Conservation of Historic Buildings* / B. Feilden. – Architectural Press, 2003.
11. Довідник облаштування міста. Правила поведінки в історичному середовищі / Енгель М., Юнгганс К., Ошищенко Л. та ін. / Львівська міська рада, 2011.
12. Tajchman J. *Stolarka okienna: Rozwój i problematyka konserwatorska* / Jan Tajchman. – Warszawa, 1990. – 160 s.
13. Там само.
14. Казанцева Т.Є. Кам’яниця № 28 на пл. Ринок у Львові. Матеріали натурних досліджень і пропозиції з реконструкції // Вісник інституту “Укрзахідпроектреставрація”. – 2006. – Число 16. – С. 91–112.

УДК 738.5 (477.83)

В. Р. Радомська, Н. Г. Піддубна

Національний університет “Львівська політехніка”,  
кафедра дизайну та основ архітектури

## МОЗАЇЧНІ ДЕКОРИ ЛЬВОВА. ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

© Радомська В. Р., Піддубна Н. Г., 2013

На основі власних емпіричних досліджень та фотофіксації збережених у Львові зразків мозаїчного мистецтва проаналізовано історіографічний аспект формування та застосування мозаїчного декору в системі композиційного вирішення архітектурних споруд. Фіксація стану збереженості, ознайомлення з техніко-технологічними особливостями та спілкування із сучасними майстрами-мозаїстами сприяє пам’яткоохоронній діяльності в сфері збереження архітектурних пам’яток та їх стилістичних декорів і відкриває їм нові шляхи трансформування у архітектурно-дизайнерську практику XXI ст.

**Ключові слова:** монументально-декоративне мистецтво, архітектонічний декор, мозаїка, смальта, техніка, технологія.

**Historiographical aspect of mosaic decor development and its application in the arrangement of architectural structures has been analysed on the basis of empirical research and photographic images of mosaic art samples preserved in Lviv. Fixation of preservation conditions, review of technical and technological features and communication with modern masters of mosaic art contributes to the conservation activities in the field of architectural preservation of monuments and their stylistic decor and opens new possibilities to transform architectural and design practice of the 21<sup>st</sup> century.**

**Key words:** monumental and decorative art, architectonic decor, mosaic, smalt, technique, technology.

### Постановка проблеми

Різноманіття та багатство мозаїчних композицій як елемента архітектурного декору та мистецько-образного монументально-декоративного виду мистецтва, які збережені дотепер у

Львові, спонукають до аналізу, порівняння та визначення їх типових особливостей. Мозаїка як зникаючий елемент архітектурних деталей будівель Львова вимагає фахової нагальної уваги науковців широкого спектра, зокрема у реставраційному векторі їх збереження та у формуванні сучасної школи мозаїстів.

### **Аналіз останніх досліджень та публікацій**

Проблематика мозаїчного мистецтва як визначного досягнення майстрів доби Київської Русі достатньо висвітлена у науковій мистецтвознавчій літературі, альбомах [1,2,4,7], зокрема техніко-технологічні особливості всесвітньовідомих мозаїк Софії Київської розкрито у дослідженні В. І. Левицької [3], а проблема збереження, реставрації та фізико-хімічного дослідження розглянуто в періодичному науково-реставраційному виданні ННДРЦ України “Бюлетень” [5,6]. Тема львівських мозаїк розглядається епізодично у численних путівниках та альбомах, присвячених м. Львову, в контексті складової певної пам’ятки архітектури чи інтер’єру, що не дає можливості простежити за генезою цієї теми загалом [8, 10, 11, 12, 13]. Ширше цю тему висвітлив П. Гранкін у публікаціях про мозаїки сакральних споруд м. Львова [9]. Ця тематика стала предметом дослідження та опублікована у тезах 68-ї студентської науково-технічної конференції [15] та є основою магістерської кваліфікаційної роботи Н.Г. Піддубної (ст. ДЗ-62, кафедри дизайну та основ архітектури Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка”, кер. канд. арх., доц. кафедри дизайну та основ архітектури Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка” І. А. Дида, ст. викл. каф. кафедри дизайну та основ архітектури Інституту архітектури Національного університету “Львівська політехніка” худ.-рест. вищ. категорії – В. Р. Радомська). Однак цільового монографічного дослідження не виявлено.

### **Мета дослідження**

На основі натурних спостережень вивести хронологічну систематизацію та основну типологію збережених мозаїчних декорів у м. Львові, які виконані класичною смальтою; з’ясувати техніко-технологічний аспект цього виду декоративно-монументального мистецтва в історичному зрізі та виявити генезу і форми застосування мозаїк у сучасній архітектурно-дизайнерській та реставраційній практиці. Знання, здобуті під час спілкування зі сучасними майстрами-мозаїстами застосувати для збереження цього рукотворного мистецтва та використати для реставраційно-консерваційних, пам’яткоохоронних процесів.



### **Виклад основного матеріалу**

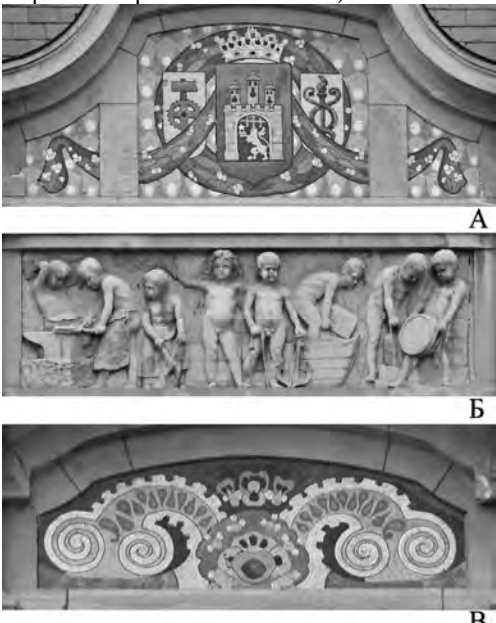

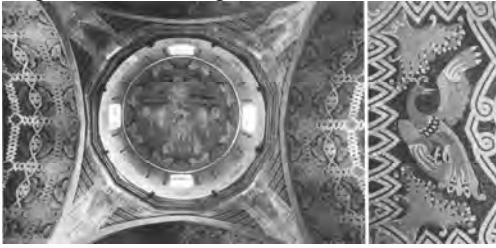
Руйнівні міжусобні війни, тривале панування тих чи інших загарбників, варварське господарювання радянського режиму тощо суттєво позначились на стані збереженості архітектонічних декорів та пам’яток на загал. Великої шкоди мистецькій спадщині завдавали неосвічені “відновлювачі-реставратори”, які на догоду певного суспільного замовлення безжалісно переписували, збивали, затиньковували давні фрески та мозаїки. Під верствами ремісничих “поновлень” (у кращому випадку надовго, чи в деяких випадках назавжди) поховані твори безіменних митців, пройняті почуттям краси й позначені високою майстерністю. Лише спільні зусилля вчених, художників-реставраторів у 80–90-х роках ХХ століття, а потім – 2000 роках, повернуло до життя багато пам’яток мистецтва. Історики мистецтва отримали можливість, спираючись на новий фактичний матеріал – звільнені від переписів, нашарувань мозаїки, фрески тощо, – повніше розкрити питання стилю, традицій, техніко-технологічні методи школи або індивідуальні особливості майстрів-мозаїстів, виразніше виокремити самобутні місцеві школи із характерними архетипами, базованими на народному мистецтві, що формували локальні стилістичні традиції. В мистецтві львівської архітектурної школи чільне місце займає монументально-декоративне мистецтво. За його допомогою передавались панівні ідеї часу і стверджувалися нові морально-естетичні принципи. Художні образи в нерозривній єдності з архітектурними формами мали величезну силу емоційного впливу на соціум і були дійовою ідеологічною та стилістично-образною зброєю певного устрою. Виконання монументальних творів було неможливим поза соціальним замовленням. Саме історіографічний аспект визначає та репрезентує “програмні” вимоги, що продиктовані певним історичним етапом. Тож основується на збережених у Львові зразках мозаїчних декорів – одного із


видів монументально-декоративного мистецтва, зроблено спробу сформувати три основні типологічні групи цього декору в контексті архітектурного середовища міста в історичному зрізі. До першої типологічної групи належать твори другої половини XIX століття – першої третини XX ст. Характерна особливість – мозаїчні композиції, що становлять органічний синтез та складову архітектурного проекту. Класична мозаїка – стилістично гармонійна та композиційно узгоджена з іншим декоративно-монументальним декором та архітектонікою будівлі. Зазвичай для цієї типологічної групи львівських мозаїк найхарактерніше викладення мозаїчного модуля (смальта-скляна маса різних відтінків, колена та калібрована на кубики) по контурах та силуетах основного композиційного рисунку, що надавало особливого ефекту “мерехтіння” та цікавої оптичної ілюзії. У багатьох випадках мозаїка (переважно золота смальта) використовувалась для тла барельєфних та горильєфних декорів, що надавало споруді виразності, більшої декоративності та урочистості (див. табл. 1, № 3, рис. Б). Інтенсивне застосування декорів, оснований на техніко-технологічних засадах мозаїчного мистецтва, особливо для фасадів житлових та громадських будівель, спонукає до промислового виробництва, зокрема для львівських будівельно-архітектурних потреб працює фірма Желінського у Кракові, яка виготовляла мозаїки, вітражі, що їх за ескізами-проектами викладали майстри-мозаїсти, а опісля перевозили на місце призначення на спеціальних палетах для подальшого монтажу (див. табл. 1, № 3, 4). Для львівських зразків характерні золоті барви, багатство і велич. Цей декор активно застосовувався в сакральних спорудах (див. табл. 1, № 1, 2, 5) (приклад: Храм Покрови св. Богородиці (костел Матері Божої Остробрамської), м. Львів, вул. Личаківська, 175); і як деталь в інтер’єрах, екстер’єрах громадських будівель (див. табл. 1, № 6). Основні місця локацій – у сакральній архітектурі: стіни та купол святого, у тимпанах при вході до храму (див. табл. 1, № 1, 2), тощо; в житловій та громадській:

Таблиця 1

**Перша типологічна група –наприкінці XIX – на початку XX ст.**

№	Назва об’єкта Фото об’єкта	Адреса. Дата будівництва. Архітектор	Мозаїка: Дата. Автор. Локація. Сюжет. Виконавець (Викон.). Техніка-технологія (тех.-тех.), Стан збереженості (с/з)
1	2	3	4
1	Церква св. Івана Златоуста (колишній Костел Найсвятішого Серця Ісусового при монастирі ордену черниць францисканок) 	м. Львів, вул. Лисенка, № 43.  1876–1888 рр., арх. Ю. Захарієвич [8]	1879 р.  <i>Локація:</i> над входом у тимпані  <i>Сюжет:</i> “Христос-Вседержитель”  <i>Тех.-тех.:</i> класична техніка викладення смальти  <i>с/з:</i> незначні втрати смальти
2	Церква св. Георгія УПЦ (Московського Патріархату) 	м. Львів, вул. Короленка, № 3.  1891–1901 рр. арх. Г. Закс. [9]	1900 р.  <i>Автор:</i> Карл Йобст  <i>Локація:</i> над входом у тимпані  <i>Сюжет:</i> “Христос-вчитель”  <i>Викон.:</i> австр. фірма “Tiroler Glasmalerei und Mozaik Anstalt” [9]  <i>Тех.-тех.:</i> класична техніка викладення смальти  <i>с/з:</i> відмінний





1	2	3	4
3	<p>Прокуратура Львівської області (колись Торгова – промислова палата)</p>  <p>А Б В</p>	<p>м. Львів, пр. Т. Шевченка, № 17/19</p> <p>1907–1910 рр. архітектори А. Захарієвич, Т. Обмінський. [10]</p>	<p>поч. XX ст.</p> <p><u>Локація:</u> Екстер'єр: 1. Аттік орнаментальний фриз (рис. В), в центрі якого герб м. Львова (рис. А). <u>Автор:</u> Г. Узембло. 2. Мозаїчне золоте тло скульптурні горельєфи В. Пшевського (рис. Б).</p> <p>Інтер'єр: мозаїчні балюстради сходової клітки. <u>Автор:</u> К. Фрич. 1908–1909 рр.</p> <p><u>Викон.:</u> фірма С. Г. Желенського [10]</p> <p><u>Тех.-тех.:</u> класична техніка викладення смальти</p> <p><u>с/з:</u> незначні втрати смальти</p>
4	<p>Середня Загальноосвітня школа № 6 (колись будинок Приватної гімназії № 5) (Публікується вперше)</p>  <p>А Б</p>	<p>м. Львів, вул. Зелена, № 22</p> <p>1911–1913 рр. арх. А. Захарієвич.</p>	<p>поч. XX ст.</p> <p><u>Автор:</u> К. Стефанович</p> <p><u>Локація:</u> На центральній осі фасаду</p> <p><u>Сюжет:</u> 1. Напис в орнаментальній рамці: “ZAKLADY NAUKOWE ZOFII STRAZALKOWSKIEJ”. (рис. А) 2. Два прапори і три щити з нац. гербами: Польщі (коронований одноголовий орел), Литви (погоня) та України (арх. Михаїл). [14] (рис. Б)</p> <p><u>Викон.:</u> пол. фірма С. Г. Желенського <u>Тех.-тех.:</u> класична техніка кладки смальти</p> <p><u>с/з:</u> сер. XX ст. мозаїки затиньковані. 2008 р. реставраційні роботи по розкриттю. Незначні втрати смальти.</p>
5	<p>Церква Успіння св. Богородиці (Вірменський собор)</p> 	<p>м. Львів, вул. Вірменська, № 7–13</p> <p>1363 р. арх. Дорінг</p>	<p>1912 р. <u>Автор:</u> Ю. Мегоффер [11]</p> <p><u>Локація:</u> сх. частина храму: купол трансепту, пружні арки, паруси, апсида.</p> <p><u>Сюжет:</u> декоративні орнаменти з птахами, “Св. Трійця” в куполі [17], символічне зображення жертвовності в парусах</p> <p><u>Тех.-тех.:</u> класична техніка викладення смальти</p> <p><u>с/з:</u> відмінний</p>


1	2	3	4
6	Житловий будинок 	м. Львів, вул. Шота Руставелі, № 36.	ХХ ст.  <u>Локація:</u> на фасаді у підвіконних композиціях  <u>Сюжет:</u> орнаментальні симетричні композиції з рослинним мотивом  <u>Тех.-тех:</u> класична техніка зворотного набору викладення смальти  <u>с/з:</u> задовільний, незначні втрати смальти

композиції в аттиках, мозаїчні панно – на фасадах, а в інтер'єрі: стіни, підлога. Як приклад може слугувати: фонд держмайна (колишнє управління залізницею), м. Львів, вул. Січових Стрільців, 3 – сходові клітки та коридор декоровані мозаїчними підлогами, у вигляді орнаментальних композицій замкнених у коло; житловий будинок, м. Львів, вул. Менцинського, 3 – мозаїчні квіткові композиції на балюстрадах сходової клітки.

Друга типологічна група – “монументальна мозаїка” – припадає на радянський період, 50–90-ті роки ХХ ст. мозаїчні декори набувають ідеологічного вираження і агітації. Порівнюючи з попередньою типологічною групою, цей вид монументальних декорів лише частково компонувався у первісному синтезі з новобудовами – здебільшого митці адаптували композиційні тематичні панно або декор на безликі фасади чи площини, надаючи будівлі естетичного звучання з ідейно-агітаційним присмаком. У цей період використання основних принципів мозаїчного мистецтва стало актуальним і популярним. “Тігнотоманія”, яка межувала з монументалізмом, – ідейна програма ролі тогочасного мистецтва. Соціальна потреба сприяє виробництву смальти в Києві, що ще більше популяризує розвиток цього виду декоративного мистецтва в Україні. Декоративно-монументальне мистецтво стає визначальним художньо-пластичним виразом ідеології. Окрім цього, був присутній вагомий економічно-прагматичний чинник – для митців це був чи не єдиний спосіб високого заробітку, що значно розширює діапазон локації цього матеріально витратного та трудомісткого виду декоративно-монументального мистецтва: з'являються автобусні зупинки в селах, рельєфні форми основи (див. табл. 2, № 3, 5), застосовуються швидші технології на основі бетону, зникає промислове виготовлення мозаїчних пластів, позаяк тогочасна архітектурно-будівельна галузь цього не потребує, спосіб викладення – спрощується, а величина модуля суттєво збільшується, масово застосовується мозаїчний тип викладення з битої та цільної керамічної плитки (брекція) (див. табл. 2, № 1) тощо. Однак на тлі певних суспільно-ідеологічних програм, закладених у мозаїках цього періоду, все ж особливе місце посідає певна група львівських митців, які зуміли у певній “політкоректній” формі втілити та підтримувати неформальну мистецьку стилістику, яка і на сьогодні є актуальною. В проектуванні та створенні цих декоративних панно бере участь плеяда провідних львівських митців, серед яких: В. Патик, С. Бабков, Р. Сельський, К. Звіринський та ін. – формотворчі, стилістичні та виражальні засоби яких ґрунтувались на провідних європейських течіях та народних стилізаціях. Синтез цих засобів створив неповторний та визначальний стиль львівської мозаїки, а технічна виразність цього періоду поширила географію Львівської школи мозаїстів по усій території СРСР. Мозаїчний декор масово використовують в інтер'єрі та екстер'єрі громадських споруд, таких як: зупинки, дитсадки, навчальні заклади, держустанови та ін. (див. табл. 2)



## Друга типологічна група – 50–90-ті ХХ ст.




№	Назва об'єкта Фото об'єкта	Адреса. Дата будівництва. Архітектор	Мозаїка: Дата. Автор. Локація. Сюжет. Виконавець (Викон.). Техніка-технологія (тех.-тех.), Стан збереженості (с/з)
1	2	3	4
1	Будинок книги (колись кам'яниця Йона Шпрехера) 	м. Львів, пл. Міцкевича, № 8.  1911–1921 рр. архітектори Ф. Каслер Ю. Цибульський [13]	50-ті роки ХХ ст.  <u>Локація:</u> панно в інтер'єрі  <u>Сюжет:</u> композиція з цитатою Т. Г. Шевченка: “Учітеся, брати мої...”  <u>Тех.-тех.:</u> брекчія, виконана з битої та цілої керамічної плитки  <u>с/з:</u> в травні 2012 року, під час ремонтно-адаптаційних робіт, знищена
2	СП ТзОВ ІНВАР 	м. Львів, вул. В. Великого, № 52.	<u>Локація:</u> панно на фасаді  <u>Сюжет:</u> панорама Львова  <u>Тех.-тех.:</u> прямий набір кладки смальти, комбінований тип розчину  <u>с/з:</u> відмінний
3	Магазин “Океан” 	м. Львів, вул. В. Великого, № 26 а.  1982 р. Архітектори В. Камещик, Я. Мاستило [12]	80–90-ті роки ХХ ст.  <u>Автор:</u> В. Патик  <u>Локація:</u> панно на фасаді  <u>Сюжет:</u> морська тематика  <u>Тех.-тех.:</u> рельєфна мозаїка, прямий набір смальти, комбінований тип розчину  <u>с/з:</u> незначні втрати смальти
4	“Навчально-виробнича аптека львівського медичного університету” 	м. Львів, вул. Пекарська, № 75.	<u>Автор:</u> В. Марчак  <u>Локація:</u> панно на фасаді  <u>Сюжет:</u> “Гігея” – богиня гігієни за давньогрецькою міфологією  <u>Тех.-тех.:</u> прямий набір смальти, комбінований тип розчину  <u>с/з:</u> відмінний

1	2	3	4
5	<p>Корпус “Львівської національної академії ветеринарної медицини”</p> 	<p>м. Львів, вул. Пекарська, № 50.</p> <p>кін. 1970-х р. О. Гуковича. [13]</p>	<p>1996 р.</p> <p><u>Автор:</u> Сергій Бабков</p> <p><u>Локація:</u> панно на фасаді</p> <p><u>Сюжет:</u> Пори року: “Літо” і “Осінь”. Композиції “Весна” та “Зима” не втілені.</p> <p><u>Виконавці:</u> С. Бабков, А. Ковальчук, Є. Ганенець</p> <p><u>Тех.-тех.:</u> рельєфна мозаїка, прямий набір смальти. Цементно-пісочний розчин</p> <p><u>с/з:</u> відмінний</p>

Таблиця 3

## Третя типологічна група – кінець ХХ–ХХІ ст.

№	Назва об'єкта Фото об'єкта	Адреса. Дата будівництва. Архітектор	Мозаїка:
			Дата. Автор. Локація. Сюжет. Виконавець (Викон.). Техніка-технологія (тех.-тех.), Стан збереженості (с/з)
1	2	3	4
1	<p>Монастир “Згромадження сестер милосердя св. Вікентія”</p> 	<p>м. Львів, вул. Сельських, № 14.</p> <p>1990 р.</p>	<p>2001 р.</p> <p><u>Автор:</u> М. Дзядик</p> <p><u>Локація:</u> в арці на фасаді на рівні 2-го ярусу</p> <p><u>Сюжет:</u> Пресвята Богородиця “Всіх скорботних радість”, з написом: “Нагим одежа, хворим зцілення, скривдженим заступниця, спраглим годувальниця”</p> <p><u>Тех.-тех.:</u> класична техніка кладки смальти</p> <p><u>с/з:</u> відмінний</p>
2	<p>Церква святого Онуфрія УГКЦ</p> 	<p>м. Львів, вул. Б. Хмельницького, № 36.</p> <p>1550 р. [13]</p>	<p>2002–2003 р.</p> <p><u>Автор:</u> Микола Кристачук</p> <p><u>Локація:</u> ніша підпірної стіни з аркадами</p> <p><u>Сюжет:</u> “Покрова”</p> <p><u>Тех.-тех.:</u> класична техніка кладки смальти</p> <p><u>с/з:</u> відмінний</p>

1	2	3	4
3	<p>Храм Покрови Пресвятої Богородиці, УГКЦ (колись Костел Матері Божої Остробрамської)</p> 	<p>м. Львів, вул. Личаківська, № 175.</p> <p>1938 р. арх. Т. Обмінський [16]</p>	<p>2005–2006 р. <u>Автор:</u> Роман Василюк <u>Локація:</u> інтер'єр: апсида, аркоподібна вівтарна перегородка <u>Сюжет:</u> “Христос Архієрей”, “Апостоли” <u>Викон.:</u> Т. Лесів, І. Мацько, М. Кристапчук, В. Яцьків, В. Сивак, Т. Знак <u>Тех.-тех.:</u> класична техніка викладення смальти <u>с/з:</u> відмінний</p>
4	<p>Храм Святих апостолів Петра і Павла (колись костел святих Петра і Павла)</p> 	<p>м. Львів, вул. Личаківська, № 82а.</p> <p>1668 р.</p>	<p>2007–2009 р. <u>Автор:</u> починав Олексій Чередніченко, завершив Ярослав Півтораніс <u>Локація:</u> в аркоподібних нішах на фасаді ризниць <u>Сюжет:</u> “Спас Нерукотворний”, “Оранта” <u>Викон.:</u> автори та студенти кафедри сакрального мистецтва Львівської Академії мистецтв <u>Тех.-тех.:</u> класична техніка кладки смальти <u>с/з:</u> відмінний</p>
5	<p>Храм Різдва Пресвятої Богородиці УГКЦ</p> 	<p>пл. Івана Павла II, 1 (пр. Червоної Калини, 70).</p> <p>1995 р. арх. Р.Жук</p>	<p>2010 р., в процесі виконання <u>Автор:</u> Святослав Владика <u>Локація та сюжет:</u> інтер'єр: святилище “Богородиця Знамення”, нижче “Свята Євхаристія”, зверху “Зішесття Св. Духа”. Мозаїчні вставки на пн та пд стінах нефа – ангели тримають золоту кулю, яка символізує світ. Згідно з проектом передбачено: “Благовіщення”, “Іван Златоустий”, “Василій Великий”, “Григорій Богослов”, “Григорій Златослов”</p>



*Третя типологічна група* – окреслюється в період між кінцем ХХ – початком ХХІ ст. У 80–90-х роках ХХ ст. на повернення до старих технологій скерували вектор сучасні львівські мозаїсти, серед яких: О. Патик, Р. Патик, А. Винницький, Б. Сойка, В. Змієвець, М. Дзядик, Р. Василюк, М. Кристачук, С. Владика, Т. Лесів, В. Сивак, Д. Пшеничний, С. Ганенець, О. Корда та ін. Мозаїка містить нові сучасні техніки і технології закладення мозаїчних декорів. У ці роки мозаїка набуває популярності в декоруванні приватної власності, оскільки техніко-технологічні особливості цього виду декоративного мистецтва набувають креативного встановлення і дороговизни. Однак, вона цілковито зникає з поля зору в архітектурно-будівельному секторі. Нова хвиля відродження припадає на перше десятиліття ХХІ ст., коли суспільство “повертається” до легалізації церкви, це спричинює значне будівельне піднесення сакральних пам’яток та їх реставрації та повної реконструкції [5, 6]. Саме мозаїка “повертається” в інтер’єрне середовище храму східного обряду вже з новою програмою стилістично-образної мови та сучасними технологіями (див. табл. 3) Поширення промислових видів мозаїчних модулів на монтажній сітці створило сприятливі та більш здешевлені економічні умови до створення цільних монолітних структурних об’єктів, які становлять функціональну архітектонічну частину будівлі, інтер’єру чи ландшафтного простору. Системі віднови мозаїчного мистецтва сприяє навчальний процес, в якому активно інспірувалася Львівська національна академія мистецтв (кафедра монументального мистецтва) та Національна Академія образотворчого мистецтва та архітектури в Києві. Ці фактори безумовно спричиняють до генези та трансформації цього виду декоративно-монументального мистецтва в сучасну архітектурно-дизайнерську практику. Не менш вагомим напрямом у першому десятилітті ХХІ ст. стає пам’ятко-охоронна діяльність, яка безпосередньо дотична і до реставрації мозаїчних декорів – певною сенсацією було розкриття фасадних мозаїк у загальноосвітній школі м. Львова № 6 (див. табл. 1).

### Висновок

Вивчення та детальніша класифікація існуючих у м. Львові мозаїк зі смальти стає базовим вихідним аналітичним матеріалом для сучасних митців, проєктантів та науково-реставраційної і пам’яткоохоронної діяльності. Треба зазначити, що сам по собі смальтовий модуль – надзвичайно стійка одиниця щодо забруднення, дії УФ-променів та температурно-вологісного режиму і мікологічних чинників, що й вирізняє цей вид мистецтва та дало змогу успішно використовувати його творцям світових мозаїчних шедеврів. Однак проблематичність криється у збереженні цільної фізичної структури мозаїчного декору, а саме у способах та техніко-технологічних особливостях тиньку та взаємодії зв’язива, які реагують на природні чинники (вологість, температуру, грибок тощо). Проаналізувавши основні етапи встановлення розвитку та пріоритетного призначення мозаїчного мистецтва в історіографічному контексті, стає очевидним, що аналітична, фактажна база даних про техніко-технологічні та стилістичні особливості цього виду рукотворного декору стають базовими даними для фахівців широкого профілю. Продовження життя та належна експлуатація цієї “естетичної схеми”, певною мірою залежить від науково-професійної пам’ятко-охоронної діяльності суспільства. Належне збереження матеріально-фізичної структури творів мистецтва в системі нерухомої пам’ятки історії – першочергове завдання суспільно свідомого громадянина та молодого покоління реставраторів, а введення мозаїчного декору в сучасну архітектурну практику суттєво видозмінить естетично-стилістичний пошук ідентичності на шляху встановлення львівської архітектурної школи ХХІ ст.

1. Асеев Ю. С. *Мистецтво Київської Русі* – К.: Мистецтво, 1979. – С. 30–35. 2. Лазарев В. Н. *История византийской живописи* – т. I – М.: Искусство, 1947. – С. 12. 3. Левицкая В. И. *Материалы исследования палитры мозаик Софии Киевской* // *Византийский временник*. – 1963. – № 23. – С. 105–106. 4. Лазарев В. Н. *Мозаики Софии Киевской* – М.: Искусство, 1960. – с. 98. 5. Откович М. *Дослідження мозаїки “Оранти” (Богоматері-заступниці) в соборі святої Софії в Києві* // *Бюлетень*. – 2007. – 1(9) – С. 2–3. 6. Откович М. *Дослідження мозаїк в соборі святої Софії в Києві* // *Бюлетень*. – 2006. – 2(8) – С. 3–6. 7. *История украинского мистецтва* – Т. I – К.: